

Klimat- och näringslivsdepartementet
c/o Naturmiljöenheten

Remiss - Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen

Er beteckning: KN2025/01529

Länsstyrelsen Blekinge läns synpunkter

Länsstyrelsen Blekinge läns övergripande syn är att detta är en välkommen översyn och de nationella fridlysningsbestämmelserna är i behov av uppdatering för att bättre nå syftet med lagstiftningen och målet med skyddet.

Kap 3.1

Länsstyrelsen ser positivt på att *Den svenska rödlistan*, som är ett vetenskapligt underlag som kategoriserar arters risk för utdöende och behov av skydd, används som ett verktyg för fridlysning.

Det bör dock vara möjligt att behålla ett strikt skydd (SK1.AH) för en art som fluktuerar mellan kategorierna EN (starkt hotad) och CR (akut hotad). En sådan möjlighet skulle förbättra förutsättningarna för att arten ska kunna återhämta sig långsiktigt.

Eftersom revidering av bilagorna planeras genomföras endast vart sjunde år, finns dessutom en risk att arter hinner påverkas negativt av ett förändrat skydd kopplat till rödlistan, innan skyddet kan återställas vid en ny uppdatering. Ett tillägg i lagtexten som medger undantag från en strikt koppling till rödlistningsstatus – exempelvis i form av:

"...eller om det av andra skäl bedöms nödvändigt att skydda arten"
– skulle därför vara en viktig säkerhetsventil.

Kap 3.2

Vi ser positivt på det nya tillägget för nationellt fridlysta arter; att skyddsbestämmelserna utökas för att även skydda *livsmiljö* för arter som har markerats med SK1 eller SK1.AH.

5 a §

I fråga om sådana vilt levande djur som i bilaga 2 har markerats med skyddskategori SK1 eller SK1.AH är det förbjudet att i den omfattning som framgår av bilagan

1. döda, skada, fånga eller på annat sätt samla in exemplar,
2. **störa djur, om störningen kan antas ha betydelse för den berörda artens bestånd,**
3. ta bort eller skada ägg, rom eller larver, och
4. **ta bort eller skada djurens bon eller på annat sätt skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser.**

Förbudet gäller alla levnadsstadier hos djuren.

Förändringen innebär att betydande indirekt skada på arter kan undvikas genom att deras livsmiljö skyddas. Denna förändring gör den nationella fridlysningen mer lik det skydd som EU-skyddade arter har. Detta kommer göra prövningen för nationellt fridlysta arter enligt 5 a § och EU-skyddade arter enligt 4 § och 4 a § mer likartad. Samtidigt ska bara de arter vars skyddsbehov bäst tillgodoses av sådana mer omfattande förbud skyddas på detta sätt. Detta är positivt då det innebär att skyddet tillämpas för de arter som verkligen behöver det.

I remissunderlaget lyfts att "för att skyddet mot störningar av nationellt fridlysta djur inte ska vara alltför långtgående bör förbudet bara gälla om störningen kan antas ha betydelse för artens bestånd". Vi ser positivt på att en sådan avgränsning föreslås. Störningar kan uppträda på många olika sätt, och mindre störningar som endast påverkar enstaka individer bör inte omfattas av det strikta skyddet, om de inte bedöms ha en påverkan på artens bevarandestatus. Bedömningen om åtgärden innebär påverkan på artens bevarandestatus bör göras av tillsynsmyndigheten exempelvis genom ett samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, om det inte är uppenbart att bevarandestatusen inte påverkas. En sådan ordning stärker rättssäkerheten och säkerställer att bedömningen sker på ett enhetligt och kunskapsbaserat sätt.

Vi ser positivt på att det inte införs något krav på att en störning ska vara avsiktlig, vilket skiljer den nationella regleringen från motsvarande bestämmelser inom EU-rätten. Avsaknaden av ett avsiktlighetskrav stärker skyddet och minskar risken för att hotade arters livsmiljöer påverkas.

Kap. 3.6.1

Vi delar uppfattningen att lagstiftningen inte bör vara mer långtgående än nödvändigt och att det finns behov av att utöka både möjligheten till undantag från fridlysningsbestämmelserna och grunderna för dispens. Förbuden ska inte på ett orimligt sätt försvåra pågående markanvändning.

Syftet med att införa fler undantag och dispensgrunder är, enligt remissen, att bättre anpassa lagstiftningen till rådande praxis – framför allt i linje med Klinthagen-domen. Vi anser att detta är en ändamålsenlig förändring som kommer att underlätta för verksamhetsutövare och minska arbetsbördan för länsstyrelserna samtidigt som prövningen förtydligas i relation till gällande praxis.

Vi vill dock lyfta att vi ser risker med att arter som omfattas av 5 a § och kategoriseras med SK1, ändå kan omfattas av det nya undantaget i 9 a § - vilket innebär att förbuden inte gäller om åtgärden avsevärt försvårar pågående markanvändning och bevarandestatusen inte påverkas. Det innebär i praktiken att viktiga livsmiljöer för dessa arter riskerar att gå förlorade, exempelvis vid expansion av befintliga verksamheter. Den kumulativa effekten av flera sådana undantag är svårbedömd och komplex men väsentlig för att uppnå syftet med skyddet. En stor risk med detta undantag är att verksamhetsutövare själva bedömer om artens bevarandestatus påverkas eller inte. Den bedömningen bör göras av tillsynsmyndigheten, och baseras på vetenskapligt underlag om artens status både lokalt och nationellt.

Vi föreslår att det i lagtexten eller i tillhörande vägledning tydligt framgår att bedömningen av om fridlysningsbestämmelserna är tillämpliga i ett specifikt fall i första hand ska göras av verksamhetsutövaren. Är det inte uppenbart att förbuden inte aktualiseras, ska bedömningen istället göras av tillsynsmyndigheten inom ramen för ett samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Verksamhetsutövaren ska ta fram tillräckligt underlag för att myndigheten ska kunna göra denna bedömning.

Kap. 3.6.5

Det är positivt att ytterligare en grund för dispens tillkommer – *tillgodose ett allt överskuggande allmänintresse* – samt att kompensationsåtgärder kan vägas in vid prövning av dispens. Det är dock fortsatt viktigt att denna typ av dispensbeviljanden endast görs i de fall det inte påverkar artens bevarandestatus negativt. För vissa

arter och i särskilda fall kan det fortsatt vara mer lämpligt att arbeta med skyddsåtgärder, för att undvika att arten försvinner från platsen innan en kompensationsåtgärd hunnit genomföras.

Kap. 4

Vi stödjer förslaget att Naturvårdsverket minst vart sjunde år ska se över vilka arter som ska vara fridlysta, samt omfattningen av fridlysningen. Denna kontinuerliga översyn bidrar till att skyddet anpassas till arternas aktuella skyddsbehov.

Samtidigt som den kontinuerliga översynen av skyddet är positiv innebär detta utmaningar. Många åtgärder som påverkar arter genomförs av verksamhetsutövare eller allmänhet som endast har en övergripande kännedom om vilka arter som är fridlysta. Om arter byts ut med sju års mellanrum kan det uppstå osäkerhet och kunskapsbrist om vilka arter som är fridlysta.

Vi ser två huvudsakliga risker:

1. arter som nyligen fridlysts uppmärksammas inte omgående och får därmed inte ett reellt skydd förrän långt senare,
2. allmänheten blir osäker på vilka arter som är fridlysta och kontaktar därför tillsynsmyndigheter i ökad utsträckning, vilket kan leda till högre arbetsbelastning.

Här ligger en utmaning kring hur uppdateringar i fridlysningen kommuniceras.

Kap 5.2

Vi välkomnar att det tas fram kriterier för vilka arter som ska omfattas av nationell fridlysning. Det är positivt att fridlysning riktas till arter som faktiskt kan skyddas effektivt genom denna typ av åtgärd.

Det är viktigt att de arter som är i behov av särskild skötsel inte fridlyses på ett sådant sätt att skötsel försvåras. Skötsel bör kunna vara ett undantag som lyfts in i fridlysningsbestämmelserna. Det är fortfarande viktigt att arterna skyddas mot åtgärder så som uppgrävning eller insamling, här är nationell fridlysning lämplig.

Sammanfattande ståndpunkt

Sammanfattningsvis ser vi positivt på denna översyn och de föreslagna förändringarna i lagstiftningen om nationell fridlysning.

Syftet med förändringarna – att skapa en mer dynamisk lagstiftning där skyddet av arter utgår ifrån deras skyddsbehov – är tydligt och välkommet.

Vi bedömer att den nya modellen i grunden stärker skyddet för hotade arter, men vi ser också flera risker. Dessa rör bland annat tillämpningen av undantag, ansvarsfördelning i bedömningar och samordningen med rödlistan. Med förtydligande vägledning från nationella myndigheter bedömer vi att de flesta av dessa risker kan hanteras.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Ulrica Messing med naturvårdshandläggare Elvira Isacson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också handläggare inom åtgärdsprogram för hotade arter Annika Lydänge och Marcus Törnberg medverkat.

Kontaktuppgifter till Länsstyrelsen

Kontakta oss via e-post blekinge@lansstyrelsen.se, postadress Länsstyrelsen Blekinge, 371 86 Karlskrona, eller ring vår växel 010-224 00 00.

Vår webbadress är lansstyrelsen.se/blekinge.

Du kan läsa om hur Länsstyrelsen behandlar personuppgifter på Länsstyrelsens webbplats:
www.lansstyrelsen.se/blekinge/personuppgifter